

obdobích). V přehledné heslovité formě tak Michałowska přibližuje jedny z nejstarších uměleckých památek, které jsou pro mnohé čtenáře nepochopitelné a vzdálené, a představuje stav bádání o staropolském písemnictví. Příručka je užitečná nejen pro zájemce o polskou literaturu, ale také o klasickou filologii, historii a dějiny umění týkající se polského území.

Polská literární historiografie se má čím chlubit a může nám jít příkladem. Přináší přehledný a ucelený lexikon o staropolské literatuře a literární teorii, přičemž zpracovává jak polské, tak i latinské umělecké texty. Škoda, že podobné publikace věnované starší české literatuře chybí. V případě zájmu o český literární středověk je zájemce odkázán na jednotlivé monografie českých literárních medievistů (J. Hrabák, A. Škarka, M. Kopecký). Roli encyklopedického přehledu pak plní čtyřsvazkový *Lexikon české literatury*, který v jednotlivých abecedně řazených heslech zpracovává celé české písemnictví od velkomoravských počátků až do roku 1945 způsobem tak podrobným a systematickým, jako nikdy předtím.

Monika Hornová

ORIGINÁLNÍ SLOVAKISTICKÁ EDICE A STUDIE

Veci na dne duše. Dva neznáme rukopisy Štefana Krčméryho (A ešte letiace tiene, Vajanský). Pripravila Anna Zelenková. Martin – Praha: Matica slovenská – Slovanský ústav AV ČR, v. v. i., 2012. 173 s.

Česko-slovenská slovakistka působící v Praze a v Brně docentka Anna Zelenková je autorkou řady studií, zejména ze srovnávací sféry česko-slovenské. Připomeňme její monografii o česko-slovenských literárních vztazích¹ a zejména o slovenské prozodii a roli Š. Krčméryho.² V této látce autorka pokračuje, když poprvé uveřejňuje dvě dosud neznámé Krčméryho práce: román *A ešte letiace tiene* (1933) a esejistickou studii *Vajanský* nalezené v pozůstalosti T. G. Masaryka (MÚA AV ČR, v. v. i., Praha, fond T. G. M., kultura, krabice 443, složka Krčméry). Jde o dva nedatované rukopisy. Jejich nálezkyňe a editorka doprovodila jejich vydání důkladnou předmluvou, ediční poznámkou a publikací korespondence. Ta obsahuje dopis Krčméryho Alici Masarykové

¹ ZELENKOVÁ, Anna: *Medzi vzájomnosťou a nezájomnosťou. Sondy do česko-slovenských a slovensko-českých literárnych vzťahov*. Praha – Nitra: Slovanský ústav AV ČR – Filozofická fakulta UKF, 2009.

² ZELENKOVÁ, Anna: *Slovenská prozódia a verzifikácia v rukopise Štefana Krčméryho (1935)*. Praha: Slovanský ústav AV ČR – Euroslavica, 2006. 140 s. Viz recenzi: POSPÍŠIL, Ivo: Neznámý rukopis v úskalí česko-slovenských vztahů. In: *Stil* 6, 2007, s. 428–430.

z 10. 1. 1933 svědčící o přípravě k léčebnému pobytu v Ženevě, jenž zásluhou Alice Masarykové jako předsedkyně Československého červeného kříže získal. Druhý dopis je napsaný 10. března 1933 a pojednává v něm o svém studiu v Ženevě. Také třetí dopis, určený správci Matice slovenské Josefu Škultétymu, vhodně doplňuje okolnosti vzniku publikovaných textů. I když víme o známém ambivalentním postoji řady Slováků k Čechům obecně a Krčméryho zvláště, najdeme tu i následující větu: „*Ved' český život slovenskému človeku nesmie byť cudzí.*“ Marginální poznámka: Právě Krčméryho texty – přes veškerou snahu – svědčí o neustálenosti jeho slovenštiny ve 30. letech 20. století a silném vlivu češtiny na jeho lexikum, morfolonii i syntax.

Próza *A ešte letiace tiene* editorka charakterizuje jako stýlotvorný lyrismus blízký znakům lyrizované prózy, resp. naturismu s její psychologizací, snad i epizovaného eseje (J. Števček), o jehož znacích píše jinými slovy také J. Vanovič (2006). Samozřejmě text souvisí s jinými literárními pokusy Š. Krčméryho. Silné je zde filozofické hledisko a zejména postavy Rousseaua a Byrona, které se evokují v kulturním prostředí Ženevy, kde právě pobýval. Aníž bych chtěl zveličovat roli tohoto nalezeného rukopisu, myslím, že tvoří zajímavou spojnicí různých stylových a poetických tendencí tehdejší slovenské prózy s jejím sklonem k oslabování epičnosti a zdůrazňováním znaků lyrického eseje. Řekl bych, že takové útvary pěstují s oblibou právě literární historici, kritici a teoretici, pokud zasahují do hájemství krásné prózy: není v tomto Krčméry tedy osamocen ani v slovenské, ani v jiných evropských literaturách.

Pod jménem Ján Jesom (viz motto editorčiny předmluvy, Krčméryho větu z roku 1935: „*Som. Nie som. Celý problém môjho života je v tom*“) píše pojednání *Vajanský*. I když se editorka úspěšně pokouší uvést text do souvislostí jiných pojednání na stejné téma, třeba z pera Andreje Mráze (1926), správně uchopila toto dílko především jako svébytnou textovou koláž (s. 17), kde se rovina osobního komentáře, eseje a dokumentu prolínají s asociativním umocněním a teoretickými úvahami. Obě díla Krčméryho nejsou, jak už výše napsáno, osamocené. Takto nyní koncipoval současný spisovatel Anton Baláž svůj příběh Jána Lajčiaka *Promluv, Ezechieli*, esejistický román o člověku, jemuž také Krčméry věnoval studii z roku 1941 *Dr. Ján Lajčiak, slovenský vedomec*. Krčméryho text se v Balážově podání stal součástí jeho textu.³ Balážův „román faktu“ je současně vědeckým bádáním sui generis v duchu ruského badatelského románu (roman-issledovanije), který kdysi praktikoval Boris Bursov (1905–1997) v práci o Dostojevském.⁴ Anton Baláž (roč. 1943) je slovenský

³ BALÁŽ, Anton: *Prehovor, Ezechiel. Pribeh Jána Lajčiaka*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2012.

⁴ Čes. *Dostojevskij a jeho svět*. Přel. J. Žák. Praha: Odeon, 1978; pův. *Ličnosť Dostojevskogo*. Roman-issledovanije. Leningrad: Sovetskij pisatel', 1974.

prozaik, publicista a scénárista, známý z překladů i českému a maďarskému čtenáři, mj. autor próz *Bohovia ročných období* (1971, zničeno, znovu 2003), *Tiene minulosti* (1978), *Krajina zabudnutia* (2000), *Transporty nádeje* (2010) aj. Jeho styl a struktura jeho próz se podobá brněnskému spisovateli Jindřichu Uhrovi (1932–1998) svou schopností organické montáže fikce a nonfikce. Právě zde v badatelském románu o knězi Jánú Lajčiakovi (1875–1918) se dostává nejbliže literární historii založené na objevování a zkoumání dokumentárního materiálu.

Anna Zelenková vykonala pro slovenskou literaturu, slovakistiku a poznání česko-slovenských kulturních vztahů velmi kvalitní a kreativní práci: jednak doplnila Krčméryho dílo a jeho souvislosti, jednak napomohla hlubšímu a přesnějšímu chápání vývoje slovenské prózy meziválečného období a koneckonců i jedné linie slovenského myšlení o literatuře. Je to zásluha, kterou lze ocenit již dnes, ale kterou ocení zejména ti, kteří budou koncipovat nové dějiny slovenské prózy nebo literární vědy.

Ivo Pospíšil

MYŠLENKOVÉ TOPOSY LITERATURY V ČESKO-SLOVENSKÝCH SOUVISLOSTECH

Ivo Pospíšil – Anna Zelenková (eds.): *Myšlenkové toposity literatury v česko-slovenských souvislostech (minulost a současnost)*. Brno: Tribun EU, 2014. 258 s.

V roce 2014 vyšla pozoruhodná publikace významných českých a slovenských vědců s názvem *Myšlenkové toposity literatury v česko-slovenských souvislostech*. Vydala ji Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. O její vydání se také přičinilo Literární a informační centrum v Bratislavě za součinnosti Slavistické společnosti Franka Wollmana a Středoevropského centra slovanských studií.

Předkládaná publikace české provenience, mapující toposity česko-slovenských literárních, kulturních nebo jazykových relací v souřadnicích minulosti a současnosti doplňuje mozaiku prací o česko-slovenských vztazích, jako jsou například *Česko-slovenské vztahy v slovanských a v středoevropských souvislostech* (2003) nebo *Česko-slovenské vztahy, Evropa a svět* (2004).

Editoři sborníku jsou dvě významné osobnosti literárněvědného prostředí – přední český slavista, komparatista, genolog Ivo Pospíšil a slovenská literární vědkyně Anna Zelenková. Autoři jednotlivých příspěvků patří k erudovaným českým a slovenským vědcům v oblasti jazykovědy (Juraj Dolník, Oľga Orgoňová, Alena Bohunická, Antonín Vašek), literární vědy (Marcela Antoňová, Ján